

TRABZON VE YÖRESİ AĞIZLARINDAKİ ALINTI KELİMELERDE GÖRÜLEN SES OLAYLARI

Ahmet DİNÇ*

ÖZ

Bu makalede Trabzon ve yöresi ağızlarındaki alıntı kelimeler, bünyesinde barındırdığı ünlüler ve ünsüzlerdeki ses olayları olmak üzere iki temel başlıkta incelenmiştir. Yöre ağzında kullanılan alıntı kelimeler, yöre ağzıyla ilgili mevcut çalışmalar ve tarafımızca derlenen kelimelerden seçilmiştir. Makalenin birinci bölümü; çalışmanın yöntemi ve çeviri yazısının aktarılması, alıntı kelimelerin tasnifi, adlandırılması ve değerlendirilmesini içeren kısmın yanında Türkçenin yazılı ilk derli toplu metni Orhun Yazıtlarından başlayıp Türkiye Türkçesinin mevcut konumuna kadar geçirdiği tarihî süreçte temas kurduğu dillerden içeriklerin sunulduğu ve bu dillerden Türkçeye geçen kelimelerin istatistiğinin verildiği kısmı da kapsar. İkinci bölümde, alıntı kelimelerdeki ses olayları ve ses değişimleri, iki ana başlıkta alt başlıklarıyla alıntı kelimelerin alındığı dil belirtilerek verilmiştir. İncelenen sözcükler yazı diline geçmiş güncel Türkçe sözlükte yer alan kelimeleri kapsamaktadır. Alıntı kelimenin geçtiği dille birlikte bu kelimenin tanıklı olduğu eserler de belirtilmiştir. Kelimelerin transkripsiyonunda TDK'nin kabul ettiği "Ağız Araştırmaları Transkripsiyon Sistemi" esas alınmıştır. İncelenen alıntı kelimelerden 137'sinin Arapça; 43'ünün Farsça; 29'unun Fransızca; 21'inin Yunanca; 7'sinin İtalyanca; 6'sının İngilizce; 3'ünün Arapça+Farsça, Latince, Rumca ve Almanca ve 1'inin Soğdca, Bulgarca olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Trabzon ve yöresi ağızları, alıntı kelimeler, ses olayları

VOCAL PHENOMENA IN THE LOANWORDS IN THE DIALECTS OF TRABZON AND ITS SURROUNDINGS

ABSTRACT

In this article, the loanwords in the dialects of Trabzon and its region are analyzed under two main headings: vowels and consonants. The loanwords used in the local dialect were selected from the existing studies on the local dialect and the words compiled by us. The first part of the article; includes the methodology of the study, the transcription of the translation, the classification, naming and evaluation of the loanwords as well as the part in which the contents of the languages with which Turkish has been in contact in the historical process starting from the Orkhun Inscriptions, the first written collective text of Turkish, to the current position of Turkey Turkish are presented and the statistics of the words that have passed from these languages to Turkish are given. In the second part, sound events and sound changes in quoted words are given under two main headings with subheadings, indicating the language from which the quoted words are taken. The words analyzed include the words that have passed into written language and are included in the current Turkish dictionary. Along with the language in which the quoted word occurs, the works in which this word is witnessed are also indicated. The transcription of the words is based on the "Dialect Research Transcription System" accepted by TDK. Of the analyzed loanwords, 137 are Arabic; 43 are Persian; 29 are French; 21 are Greek; 7 are Italian; 6 are English; 3 are Arabic+Persian; 2 are Latin, Greek and German respectively; and 1 is Sogdian and Bulgarian respectively.

Keywords: Turkish, dialects of Trabzon and its region, loanwords, vocal phenomena

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 19.06.2023; Yayına Kabul Tarihi: 13.09.2023

* Dr., Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, ORCID: 0000-0002-5148-4776, E-posta: udeba61@gmail.com

Giriş

İnsanoğlu toplum hayatında değişik yer ve zamanlarda birbiriyle iletişim kurmuş, bu iletişim sonucunda bilgi ve ürünlerini paylaşmıştır. İletişimin en önemli ögesi dil, bu süreci sistemli şekilde yöneten, konuşma ve yazı diline malzeme sunan canlı bir varlık konumundadır.

Varlıklara ve nesnelere ad olan sözcükler, anlam ve biçim olarak zamanla değişime uğrar, dilden dile kültürden kültüre aktarılır. Bu aktarım *alıntı kelimeleri*¹ ortaya çıkarır. Alıntılanan kelime, geldiği dile genellikle hem ses hem de anlam bakımından değişikliğe uğrayarak girer. Karaağaç, alıntı sözcükleri a) *bilgi alıntıları* b) *özenti alıntılar* olmak üzere ikiye ayırır. Bilgi alıntılarını toplumsal etkileşimle birlikte öğrenilen yeni kavramların dilden dile geçmesi olarak tanımlar ve bu yeni kavramın ya kaynak dildeki haliyle ya da alıcı dilin ses ve şekil özelliklerine uyarak kendine yer edindiğini açıklar. Yazar, özenti alıntıları ise öğrenme ve bilgilenme temeline dayanmayan alıntılar olarak açıklayarak bu alıntıların ses ve şekil değişikliğine uğramadan alıcı dile geçtiğini belirtir (1997, s.502-503). Tekin, alıntı kelimeler yerine *ödünçleme* terimini kullanır ve tanımını şöyle yapar: “Bir dilin konuşurlarınca bilinmeyen canlı cansız varlık ve nesne adlarıyla din, bilim, teknik, sanat, askerlik vb. gibi türlü alanlarla ilgili yabancı sözlerin komşu veya kültürel ilişki içinde bulunan dillerden olduğu gibi alınması veya aktarılmasıdır.” (2013, s.225).

Bugün bütün insanlar, bütün kültürler gibi diller de etkileşimdedir, dolayısıyla melezdir (Karaağaç, 2017, s.385). Her dil, az ya da çok birbirinden etkilenmiş, bunun sonucunda birbirleriyle kelime alışverişi yapmıştır. Bugün çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarla en ilkel toplulukların bile komşu dillerden etkileşime bağlı olarak kelime aldığını biliyoruz. Başka bir toplumdan alınan bir nesne ya da kavram, dil konuşucuları tarafından öncelikle ilk karşılaştıkları halleriyle birlikte alıcı dile girer. Bu sebeple birçok dilde ortak kelimeler bulunur. Örneğin; *patates, kahve, çikolata, domates* vb. kelimeler hem yazılış hem de okunuş farklarıyla birçok dilin söz varlığında yaşamaktadır (Saygın Akbaşak, 2020, s.3).

Tarihî süreç içerisinde çok geniş coğrafyaya yayılan Türkler, siyasî ve sosyal olarak birçok toplum ve kültürle karşılaşmıştır. Türk milletinin tarihi içerisinde geniş coğrafyalarda, uzun devirler boyunca hüküm sürmesi ve yöneticilik yapmaları ve buna bağlı olarak Türkçenin üst katman dili olarak kabul edilmesinden dolayı etkileşim daha çok bilgi alıntıları şeklinde olmuştur (Karaağaç, 2009, s.138). Buran, Türkçeye yabancı gramer kuralların ve çeşitli alıntıların geçme sebebini, “sosyal hayattaki köklü değişiklikler; din ve medeniyet dairesi değişiklikleri, tercüme faaliyetleri, alfabe değişiklikleri, geri kalmışlık, dil bilinci eksikliği, yabancı dille eğitim, çok coğrafya değiştirmek” olarak açıklar (2008, s.165). Johanson ise Türk dillerinde alıntı sözvarlığını alıntı katmanı tabiriyle, tarihî sıraya göre şöyle tasniflendirir: “1. En erken katman 4. ve 8. yüzyıllara ait Çince, Tabgaç Moğolcasından, İran dillerinden ve özellikle Soğdca’dan alınmıştır. 2. İkinci katman Toharca’dan, Kitan ve Yüan Moğolcasından, Sanskritçeden, Arapça ve Farsçadandır. 3. Geç Orta Çağ alıntı kelimeleri Yunanca ve İtalyancadandır. 4. En son katman heterojen alıntılar içerir. Örnek olarak Slav ve Batı Avrupa kökenli diller verilebilir” (2021, s. 203).

Türk dili tarihi boyunca Türkçenin ilk yazılı metni Köktürk Yazıtlarından itibaren çeşitli sebeplerle bünyesinde alıntı kelimeler barındırır. Çince alıntılanan *totok* “askeri vali”, *biet*

¹ Alıntı terimi, alıntının oluşumu ve alıntılanma yolları hakkında detaylı, doyurucu bilgi edinmek için Johanson’un *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkiler* (Çev.N. Demir) ve *Turkic* (2021); Stachowski’nin *Etimoloji* (2015); Tietze’nin *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati I-VIII* (2021) adlı eserleri başvurulması gereken temel kaynaklar olarak zikredilebilir.

“yaz-” ve Sanskritçeden alıntılanan *çıntan* “sandal ağacı” bu alıntı kelimelere örnektir (Akalin, 2018, s.194). Uygur dönemine gelindiğinde, Budizm, Maniheizm başta olmak üzere daha birçok din ve inancın etkisiyle bu dinlere ait dini terminoloji ve başka alanlara dair söz varlığının Çince, Sanskritçe, Soğdca ve Tohorcadan Türkçeye geçtiği söylenebilir.

Arapça, Türkler için yalnızca komşu dili olmaktan ziyade Türklerin yeni dininin ve Farslardan öğrendikleri Arap edebî geleneğinin de taşıyıcısı olması sebebiyle büyük önem arz eder (Karaağaç, 2017, s.426). Karahanlı Türkçesi metinleri, Arapça kelimelerin takip edilebildiği ilk kaynaktır. Türkçeye Arapçadan sonra en çok kelime veren dil olan Farsçanın konuşucuları İranlılar, Çinlilerden sonra Türklerin en eski komşuları olmuştur (Karaağaç, 2017, s.418). Sasaniler döneminden itibaren yirminci yüz yılın sonuna kadar İran’da, Türklerin yönetiminde halkın da çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu hanedanlıklar kurulmuştur. Bu tarihî münasebet doğal olarak iki dil arasındaki dil alışverişlerine de yansımış, yukarıda zikredildiği gibi Türkçenin Arapçadan sonra en fazla alıntı yaptığı dil Farsça olmuştur. Ayrıca Farsça, Türkçeye Arapça arasında köprü olmuş, birçok Arapça kelime Farsça vasıtasıyla Türkçeye geçmiştir.²

Eski Anadolu Türkçesi olarak nitelendirilen dönemde alıntı kelime sayısı hatırı sayılır derecede azken bu dönemin devamı olan Osmanlı Türkçesi devresinde Arapça ve Farsça başta olmak üzere çeşitli dillerden Türkçeye çok sayıda kelime girmiştir. Aksan, bu dönemdeki alıntı oranını %65 olarak gösterir (1977, s.346). Arapça ve Farsçanın büyük etkisinde kalan divan edebiyatını içinde barındıran Osmanlı Türkçesi, Batılılaşmanın tesiriyle son dönemde, batı edebiyatından ilham alan yeni edebiyatla tanışır. Bu dönemde, Fransızca başta olmak üzere batı kökenli dillerden birçok kelime Türkçeye girer. Öyle ki Arapça ve Farsçadan 1000 yılda alıntılanan sözcüklerin toplamına yakın Fransızca sözcük Türkçeye, 100 yıldan daha az sürede girmiştir. Devrimi’nin başlangıcında özellikle gazete dilindeki yabancı öğelerin oranı %60 civarındadır. Dil Devrimi’nden itibaren belli bir süre devam eden alıntı oranı gittikçe düşmüş, yazı dilindeki Arapça ve Farsça kökenli alıntılar azalmış, Fransızca alıntılar ise sabitleşerek ilginç şekilde yerini İngilizceye bırakmıştır (Eker, 2021, s.147).

Karaca, TDK’nin 2005 yılında hazırlanan Türkçe Sözlük’ün 10. baskısını esas alan makalesinde, Türkiye Türkçesindeki alıntı sözcüklerin toplamını 15.333 adet olarak verir ve Türkçe kökenli 48.485 sözcük içerisinde bu oranın %24.02’ye tekabül ettiğini grafiklerle gösterir. Ayrıca yazar, makalesinde doğu dilleriyle sınırlı olmak kaydıyla alıntı kelimelerdeki ses olaylarını incelemiş, bu sözcüklerden 8, 569’unda Türkçeye geçerken en az bir ses olayı tespit etmiş, 422’sinde ise herhangi bir ses olayı tespit etmemiştir (Karaca, 2012, s.2063).

İslamiyet ile Arap edebî geleneğinin taşıyıcısı olan Arapça ve Çinlilerden sonra Türklerin en eski komşusu olan, yüz yıllarca Türklerin tesirinde kalan İran’ın dili Farsça, Türkçeye çok sayıda sözcükle birlikte gramer unsuru da vermiştir. Tarihî süreç içerisinde özellikle Tanzimatla başlayan süreçte, yeni kültürlerin etkisiyle Türkçeye farklı dillerden çok sayıda alıntı sözcük girer.

² Arapçadan Farsçaya; Farsçadan da Türkçeye geçen kelimelerin fonetik değişimi hakkında bilgi edinmek için Johanson (2021); Tietze (2021); Tekin (2001); Kılıç (2023)’in eserlerine müracaat edilebilir.

Yukarıda zikredilen sebeplerle ortaya çıkan alıntılar, Türkçenin yapısına ve fonetiğine uygun şekilde Türkçede yerini alır. Bu durum, hemen hemen Türkçenin bütün ağızları için geçerli olduğu gibi Trabzon ve yöresi ağzı³ için de geçerlidir ve alıntı sözcük kaynağının temelini oluşturur. Trabzon yöresi ağızları Kuzeydoğu Ağızları grubunda, iki ana ağız yöresine ayrılır: Ordu ve Giresun yöresi ağızlarının devamı olan ve Çepni ağzının etkisindeki Beşikdüzü ve Şalpazarı'nı içine alan *1. ağız yöresi* ve Trabzon ili içerisinde kalan diğer bölgeleri içine alan *2. ağız yöresi*. Bu ana gruplar da kendi içerisinde alt gruplarda değerlendirilir (Karahana, 2011, s.164-167; Demir, 2006, s.126).

Alıntı sözcüklerin Trabzon yöresindeki özel durumunda gerek yörenin geçirdiği tarihî olaylar silsilesi gerek coğrafi konumu belirleyicidir. Yöre ağzında, Türkçenin diğer ağızlarından farklı olarak az önce bahsedilen sebepler neticesinde; Rumlar başta olmak üzere, Lazlar, Ermeniler ve çeşitli Kafkas topluluklarıyla etkileşimden doğan ve doğal olarak yöre ağzına yansıyan çok sayıda alıntı sözcük mevcuttur. Tzitzilis, Anadolu Türkçesi ağızlarında bulunan *Yunanca/Rumca* sözcükleri incelemiş ve en fazla Yunanca mahalli kökenli sözcüğün Doğu Karadeniz bölgesinde kullanıldığını tespit etmiştir. Trabzon yöresinde tespit edilen 148 sözcükten 52 tanesinin ise sadece Trabzon yöresinde kullanıldığını ortaya koymuştur (1987, s.149-151). Brendemoun, Tzitzilis'in Doğu Karadeniz'den tespit ettiği Yunanca kökenli kelime listesinin eksik olduğunu belirterek ve derlediği kelimelerden örneklerle Tzitzilis'in eserine katkı sunarak Doğu Karadeniz Rumcasının son derece karışık bir dil olduğunu Eski Yunancaya dayanan söz hazinesinin üstüne Lazca, Ermenice, Türkçe ve bölgede artık konuşulmayan Kafkas dilleri gibi çeşitli katmanlar eklendiğini söyler (2010, s.163-164).

Bu çalışmada Trabzon yöresi ve ağzındaki alıntı sözlerde ses olayları incelenmiştir. İncelenen sözcükler yazı diline geçmiş, güncel sözlükte yer alan kelimeleri kapsamaktadır. Alıntı kelimelerdeki ses değişimleri; ünlüler ve ünsüzlerdeki ses olayları olmak üzere iki ana başlığa ayrılmış, ilgili ana başlıktan türeyen ses olayları alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Alıntı kelimenin geçtiği dille birlikte kelimenin tanıklı olduğu eserler de belirtilmiştir. Kelimelerin transkripsiyonunda TDK'nin de kabul ettiği "*Ağız Araştırmaları Transkripsiyon Sistemi*" (Ercilasun, 1999, s.43-44) esas alınmıştır.

Ses Değişimleri

1. Ünlü Değişimleri

1.1. Uzun Ünlüler

Türkçede alıntı kelimelerdeki uzun ünlülerin kısalma eğilimleri vardır. Fakat bazı durumlarda alıntı kelimelerde uzun ünlülerin ortaya çıktığı gözlemlenir. Trabzon yöresi ağızları özelinde bu uzun ünlünün ortaya çıkmasına yol açan temel etmen "-h-" sesinin düşmesidir: yetimhaneye (Ar.+Far. OTS 1626)>yetimāneye VYA 25; muhafazalı(Ar.+T. OTAL 665)>māfazalı TYA 130; bahşiş(Far. OTS 103)>bāşiş TYA 130; pahalı(Far.+T. OTS 1178)>pālī TYA 130; iflah(Ar. ifla' OTAL 411)>iflā YKD.

³ Karadeniz bölgesi, Trabzon yöresi ve ağzıyla alakalı bu makalede zikredilen çalışmalar haricinde; B. Brendemoen'in yöreye ait önemli müstakil çalışması, *The Turkish Dialects of Trabzon I-II*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2002; Anadolu ağızlarına yabancı dillerden girmiş kelimelerden ilk kez söz eden Tietze'nin çalışmaları ve Hasan Eren'in Anadolu ağızlarına Rumca, İslavca, Arapçadan geçen kelimeler başta olmak üzere Moğolca, Ermenice ve Kafkas dillerinden geçen kelimeler hakkındaki değerlendirmeleri, Trabzon yöresi ağızları hakkında önemli bilgiler içerir.

Uzun ünlüyü ortaya çıkaran yaygın bir kural da “h”li hecelerin kaynaşması ve bu kaynaşmadan meydana gelen uzun ünlüdür: iştahım(Ar.)>iştām VYA 28; zihin(Ar. OTAL 1186)>zîn VYA 28; bahane(Far. OTS 100)>māna YKD. Bunun dışında Trabzon yöresi ağızlarının 1. ağız yöresinde pek çok yabancı kökenli kelimedede kurallı denilebilecek biçimde *ā* sesi kayıt altına alınmıştır: bazı(Ar.OTAL 74)>bāzı TYA 132; lazım(Ar. OTAL 544)>lāzım TYA 132; pare(Far. OTS 1180)>pāre TYA 132 vb. Bazen de yan yana bulunan ikiz ünlülerden biri düşer, diğeri uzun ünlüye dönüşür: saat(Ar. OTAL 903)>sāt KİAT 344; maaşım(Ar. OTAL 557)>māşım YKD; müsaade(Ar. OTAL 736)>müsāde YKD; rahat(Ar. OTAL 872)>rāt VYA 270.

1.2. Kısa Ünlüler

Özellikle Arapça ve Farsçadan Türkçeye geçen ve Trabzon yöresi ağızlarında tanıklanan uzun ünlülü kelimelerde, kelimelerin telaffuzunda kelimelerin boğumlanma süreleri normalleşir, (Karahan, s.98) kelimeler uzun ünlülü söylenmez: rāst (Far. OTS 1214)>raslama TYA 201; tane(Far. dāne OTS 244)>tane VYA 29; sevda(Ar. OTS 1312)>sevşali KİAT 344; eşkal(Ar. OTAL 237)>eşka TYA 18.

1.3. Ünlü Uyumu

Türkçede diğeri dünya dillerinin çoğunda bulunmayan ünlü uyumu vardır (Coşkun, 2010, s.46). Alıntı kelimeler de bu uyuma girer ve Türkçenin ses yapısına göre yeniden düzenlenir (Demircan, 2001, s.81). Trabzon yöresi ağızlarında doğal olarak Arapça ve Farsçadan gelen kelimelerde bu uyum fazlaca gözlemlenir.

1.3.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Demir, Trabzon ve yöresi ağızlarında alıntı kelimelerdeki kalınlık-incecik uyumunun karmaşık bir durum sergilemesini, kişilerin konuşma tercihlerinin değişken olmasına bağlayarak alıntı kelimelerdeki kalınlık-incecik uyumu konusunda kesin bir hüküm vermenin zor olduğunu söyler (2006, s.185). Kalınlık-İncelik uyumuna giren örnek çok olduğu gibi nasib(Ar. OTAL 808)>nesip YKD; cami(Ar. OTAL 124)>camı TYA 185; ateş(Far. BFTS 18)>ataş TÇA 50; esas(Ar. OTAL 231)>asas TÇA 50; kamera(Lat. TBKS 614)>kamara TYA 185; fiyat(Ar. fîat OTAL 266)>fiyet TYA 185; kiraz(Yun. TBKS 693)>kirez YKD; zebane(Ar. OTAL 1173)>zebene TÇA 51); uyum dışında kalmış (mahsül (Ar.OTAL 570)>māsül TYA 185; evveliyat(Ar. OTAL 243)>eveliyat YKD; ikbal(Ar. OTAL 423)>ihbāl VYA 263; haram(Ar. OTAL 327)>heram VYA 262) çok sayıda örnek kelime vardır.

1.3.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Trabzon yöresi ağızları, Eski Türkiye Türkçesi (Eski Anadolu Türkçesi) özelliği olan yuvarlak ünlü taşıyan ekler bakımından bu mirası koruyan ağızların başında gelir. Eklerde yer alan yuvarlak ünlülerin tesiri, alıntı kelimelere de sirayet eder ve bazı alıntı kelimelerde bu özelliğin etkisiyle düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulduğu görülür: ahırın(Far. BFTS 25)>āhurun TÇA 52; sandığını(Ar. OTAL 919)>sandüğünü TÇA 52 vb. Dudak ünsüzleri -v- ve -m-’nin tesiriyle uyum dışı örnekler (Demir, 2006, s. 187) de vardır: temyiz(Ar. OTAL 1075)>temüz TYA 185; devir(Ar. OTAL 181)>devür TYA 185.

1.4. Ünlü Benzeşmesi

Trabzon ili ve yöresi ağızlarında genellikle alıntı kelimelerde ünlüler korunmuştur. Bununla birlikte Türkçedeki kuvvetli ünlü uyumu sayesinde alıntılanan kelime dil benzeşmesine girer. Bu benzeşme çoğunlukla ilerleyici, bazen gerileyici bazen de hem ilerleyici hem de gerileyici istikamette olur (Demir, 2006, s.169).

1.4.1. İlerleyici Ünlü Benzeşmesi

-i/-ı-: vakit(Ar. OTAL 1135)>vaķıt TYA 170; fakir (Ar. OTAL 249) > faķır TYA 312; cami(Ar. OTAL 124)>camı TYA 170

-a/-i-: fiyat (Ar. ?)> fiyet TYA 170

-a/-e-: ilaç (Ar. OTAL 426) >ileç TYA 203; mezra(Ar. OTAL 641)>mezere TYA 203; avare(Far. OTAL 53)>avara YKD

1.4.2. Gerileyici Ünlü Benzeşmesi

-a/-e-: tane (Far. dâne OTAL 164)> dene KİAT 315

-ü/-u-: nüfus (Ar. OTAL 846) >nufus TYA 170

1.4.3. İlerleyici-Gerileyici Ünlü Benzeşmesi

-u.-a-/-ü.-e-: muhtaç(Ar. OTAL 674)>mühteç VYA 38

-a/-e-: cenaze(Ar. OTAL 133)>ceneze TYA 170

-e/-a-: beraber(Far. BFTS 269)> barabar TYA 170

1.5. Kalın Ünlülerin İncelmesi

İnceltici ünsüzlerin etkisiyle kelimelerdeki çeşitli hecelerde kalın sıradan ünlülerin ince sıraya geçmesidir (Korkmaz, 2007, s.30).

-ı/-i-: mısır(Ar. ?OTAL 642)>misir TYA 202

-a/-e-: mer'a(Ar. OTAL 617)>mere TYA 174, ahlak(Ar. OTAL 17)>ehlak TYA 86

-ı/-e-: hırs (Ar. OTAL 363)>hers TYA 119

-u/-ü-: meşhur(Ar. OTAL 630)>menşür TYA 174

1.6. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

-e/-a-: bahçe(Far. bâğ+çe)>bağca TYA 203; neş'e>neşa(Ar. OTAL 824) TYA 203; meyve(Far. BFTS 1458)>meyva VYA 38; makine(İtal. TBKS 907)>makéná VYA 38; greyder (İng. TBKS 489) > grayder VYA 38

1.7. Geniş Ünlülerin Daralması

Geniş ünlülerin daralmasına (*g,ğ,y*) ünsüzleri, hâl ekleri, şimdiki zaman eki, -y- yardımcı sesiyle beraber yabancı sesler de etki eder (Vural ve Böler, 2011, s.33).

- o/-ı: lahoz (Yun. TBKS 852)>lağız TYA 169
-a/-ü: tüccar (Ar. OTAL 1114)>teccür VYA 44
-a/-i: çanta(Far. BFTS 562)>çenti TÇA 124
-e/-i: patates(Yun. TBKS 1181)>patatis VYA 44; domates(Yun. TBKS 301)>domatis VYA 44; beyaz(Ar. OTAL 95)>biyaz VYA 255
-o/-u: motor(Fr. TBKS 1041)>motur TYA 207; çikolata(İtal. TBKS 251)>çuğulada TYA 70
-ö/-u: şarjör(Fr. TBKS 1472)>carcur TYA 46

1.8. Dar Ünlülerin Genişlemesi

Dar bir ünlünün (*i, i, u, ü*) kelime içinde, çeşitli nedenlerle boğumlanma özellikleri bakımından (*a, e, o, ü*) ünlülerine dönüşme olayıdır (Korkmaz, 2007, s.227). Bu ünlü olayında, dudak ünsüzlerinin (*b, m, p, v*) etkisi belirleyicidir.

- i/-ü: mücrim(Ar. OTAL 705)>mücürüm TYA 177
-ü/-ö: hükümet(Ar. OTAL 390)>hökümet TYA 208
-i/-e: cami(Ar. OTAL 124)>camé VYA 45
-i/-a: sahip(Ar. OTAL 911)>sağap TYA 208
-e/-o: vebal(Ar. OTAL 1141)>vobal TYA 176
-e/-ö: çember(Far. BFTS 561)>çömber TYA 57
-ı/-u: fırın (Yun. TBKS 390)>furun TYA 95

1.9. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Kelimede ön ses ve iç ses durumundaki düz ünlülerin çeşitli fonetik etkenlerle yuvarlak sıraya geçmelerine ünlü yuvarlaklaşması denir (Korkmaz, 2007, s.230). Düz ünlülerin yuvarlaklaşmasında diş dudak ünsüzlerinin (*b,m,p,v*) etkisi genel belirleyicidir.

- e/-ö: yevmiye(Ar. OTAL 1161)>yovmiye TYA 209; devlet(Ar. OTAL 181)>dövlet TYA 209; elbette(Ar. OTAL 214)>hölbet TYA 209, çeşme(Far. OTAL 157)>çöşme TYA 58; çember(Far. OTAL 154)>çömber TYA 57
-ı/-u: fındık(Yun.)>funduk TYA 210; fırtına(Yun. TBKS 391)>furduna TYA 210
-i/-ü: temyiz(Ar. OTAL 1075)>temüz TYA 211; devir(Ar. OTAL 181)>devür TYA 211

1.10. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Korkmaz, yuvarlak ünlülerin düzleşmesini çeşitli sebeplere bağlar ve genellikle de dilimize geçmiş yabancı sözcüklerde görülen ilk hecedeki bir ünlünün düz bir ünlüye değişmesi şeklinde tanımlar. (2007, s.227). Trabzon yöresi ve ağızlarında bu ses olayı çoğunlukla son seste gerçekleşmiştir.

- u/-ı: barut(Yun. ?)>barıt YKD

-**u/-i**: orospu (Far.)>orospı YKD

-**o/-a**: paso(İtal. TBKS 1178)>pasa VYA 41

-**ü/-i**: çünkü(Far. OTAL 159)>çüngi TYA 212; mülk(Ar. OTAL 720)>milk YKD

1.11. Ünlü Türemesi

Ses özelliklerine veya birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı nedenlerle kelimenin ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesi olayına “ünlü türemesi” denir (Korkmaz, 2007 s.229). Karaağaç, Türkçenin yapısına aykırı olan yabancı sözcüklerde görülen bu ses olayını, *söyleyişi kolaylaştırmak için ünsüzlerin önüne ya da arasına gelir*, şeklinde açıklar (2010, s.95-96). Trabzon ve yöresi ağızlarında yabancı kelimelerde ünlü türemesi ön, iç ve son seste bulunmakla beraber iç seste ünlü türemesi yaygındır.

1.11.1. Ön Seste

-/**ı**/: rızk(Ar. OTAL 891)>ırızgımız TYA, 213; rıza (Ar. OTAL 891)>ırıza TYA 213

-/**u**/: rus(Rus.)>urus TYA 213 ; rum(Rum.)>urum VYA 46

-/**e**/: cin (Ar. OTAL 143)>ecinlü TÇA 125

1.11.2. İç Seste

-/**e**-/: trabzon(Yun.)>trabazon YKD

-/**ı**-/: greyder(İng.TBKS 489)>gileyder YKD; alafraŋga(İtal. TBKS 51)>alafıranga YKD; alarm(Fr. TBKS 53)>alarım YKD; mavzer(Alm. TBKS 959)>mağızer YKD

-/**i**-/: inşallah(Ar. OTAL 441)>inişallah YKD; traktör(Fr. TBKS 1562)>tiraktör VYA 44; metre(Fr. TBKS 987)>metire YKD; makarna(İtal. TBKS 905)>makarina YKD

-/**u**-/: apartman(Fr. TBKS 103)>apartuman YKD

1.11.3. Son Seste

-/**a**/: kadar(Ar. OTAL 477)>kadara VYA 130

-/**e**/: zaten(Ar. OTAL 1169)>zatene YKD

1.12. Ünlü Düşmesi

Yöre ağızında alıntı kelimelerde vurgusuz dar ünlünün söz içinde düşmesi yaygındır. İki örnekte söz içinde geniş ünlünün “-a-” düştüğü görülür. İki örnekte ise söz başında ünlü düşmesi tespit edilmiştir.

1.12.1. Ön Seste

a-/Ø: anahtar(Yun. TBKS 74)>nahtar VYA 146

1.12.2. İç Seste

-**a/ Ø**: patates(Yun. TBKS 1181)>pattes (YKD)

-ı/ Ø: hıdırellez(Ar. ?)>hıtrelez VYA 48

-i/ Ø: kalorifer(Fr. TBKS 609)>kalerfer VYA 264; televizyon(Fr. TBKS 1517)>televzon VYA 48; iddia(Ar. OTAL 410)>idda YKD; dakika(Ar. OTAL 163)>dañka VYA 48

2. Ünsüzlerde Ses Olayları

2.1. Ünsüz Türemesi

Ön Seste

h-: akıl(Ar. OTAL 23)>ğakıl TYA 114; aziz(Ar. OTAL 59)>haziz TYA 114; elbet(Ar. OTAL 214)>helbet VYA 68; eroin(Fr. TBKS 346)>heroin TÇA 63

İç Seste

-b-: pamuk(Far.?)>pambuk TÇA 105

Son Seste

Ø/-n: kere(Ar. kerre OTAL 509)>keren VYA 52

2.2. Ünsüz Değişmeleri

2.2.1. Ötümlüleşme (Tonlulaşma)

Ötümlüleşme, ünsüzlerin boğumlanması sırasında, ciğerlerden gelen havaya ses tellerinin titreşerek ton vermesi ve tonsuz ünsüzlere tonluluk niteliği kazandırmasıdır (Korkmaz, 2007, s.215). Bu ses olayı; ç, f, h, k, p, s, ş, t ötümsüz ünsüzlerinin ötümlü karşılıklarına yerini bırakması olarak tanımlanabilir. Demir'in tespitine göre iç seste tonlulaşma Trabzon ili II. ağız yöresinin önde gelen özelliklerindedir (2006, s.241). Öner'e göre iç sesteki bu ses olayın kaynağı Kıpçak özelliği gibi durmaktadır (1998, s.27-28).

Ön Seste

ç-/c-: çeyiz(Ar. cihâz OTAL 142)>ceyiz VYA 54

p-/b-: platin(Fr. TBKS 1231)>biladin YKD; protez(Fr. TBKS 1280)>bırodez YKD

k-/g-: külfet(Ar. OTAL 534)>gülfet VYA 262

k-/ğ-: kumanda(Fr. TBKS 826)>ğumanda TYA 110; kavm(Ar. OTAL 497)>ğavum TYA

99

s-/z-: sini(Far.?)>zini YKD

İç Seste

-ç/-Ç-: bahçeye(Far. bâğ+çe)>baçÇiye TYA 242

-f/-v-: hafız(Ar. OTAL 310)>havız VYA 55/ havuz YKD

-h/-g-: ihtimal(Ar. OTAL 419)>igTımal VYA 142; mahsus(Ar. OTAL 571)>magsüs VYA 267; muhtar(Ar. OTAL 674)>mıgtar VYA 268

-s/-z-: tesbih(Ar. OTAL 1089)>tezbiz VYA 55

-t-/d-: siftah(Ar. OTAL 997)>sifde VYA 55; yetim(Ar. OTAL 1161)>yedim VYA 55; beton(Fr. TBKS 178)>bedon TYA 85; fırtına(İtal. TBKS 391)>furduna TYA 243; zeytin(Ar. OTAL 1184)>zeydin TYA 243

-k-/ğ-: vakıf(Ar. OTAL 1134)>vağf TYA 80; çikolata(İtal. TBKS 251)>çuğulada TYA 70

-kk-/ğğ-: muhakkak(Ar. OTAL 666)>muhagğag TYA 177

-kk-/gg-: hakkatên(Ar. OTAL 313)>haggaten TYA 91

Son Seste

-s/-z-: İlyas(İbr.?)>ilyaz VYA 56

2.2.2. Ötümsüzleşme (Tonsuzlaşma)

Korkmaz, ötümsüzleşmeyi; ses tellerinin ciğerlerden gelen havayı titreştirmemesi ve ton vermemesi; ünsüzlerin boğumlanma sırasında titreşimlerini kaybederek tonsuzluk niteliği kazanması olayı, olarak açıklar (2007, s. 215).

Ön Seste

d-/t-: dinamit (Fr. TBKS 285)>tenemit YKD

b-/p-: bina(Ar. OTAL 107)>pina TYA 79; beynamaz(Far.+Ar. bî+namaz OTAL 107)>peynamaz YKD; bizar(Far. OTAL 112)>peyazar YKD

c-/ç-: cahil(Ar. OTAL 122)>çayel YKD

g-/k-: gurbet(Ar. OTAL 294)>kurbet VYA 57; garip(Ar. OTAL 278)>karip VYA 57; garaj(Fr.)>karaş YKD

z-/S-: zannedersin(Ar. OTAL 1168+T.)>Sanısın YKD

v-/f-: vites(Fr. TBKS 1623)>fites YKD

İç Seste

c-/Ç-: pencere(Far. OTS 1185)>pençere VYA 57

-d-/t-: hıdırellez(Ar.+? hıdır+ilyas)>hitrelez VYA 57; idare(Ar. OTAL 409)>itare TYA 244

z-/s-: tezkere(Ar. OTAL 1106)>teskere VYA 57; mezheb(Ar. OTAL 640)>meseb VYA 57

Son Seste

j-/Ş-: garaj(Fr. TBKS 450)>garaş VYA 57

2.3. Süreklileşme

Süreksiz özelikteki bir ünsüzün çeşitli sebeplerle sürekli ünsüze (f, ğ, h, j, l, m, n, r, s, ş, v, y, z) yerini bırakmasıdır. Sürekli ünsüzler, ünsüzün söylenişinde hava akımının genişliği-darlığına göre *sızıcı* ve *akıcı* ünsüzler olmak üzere ikiye ayrılır (Doğru, 2019, s.134). Dolayısıyla “süreklileşme”, *sızıcılaşma* ve *akıcılaşma* olmak üzere iki alt başlıkta incelenecektir.

2.3.1 Sızıcılışma

Sızıcı özellikte olmayan bir ünsüzün çeşitli etkilerle sızıcı bir ünsüze (*f, ğ, h, j, s, ş, v, y, z*) dönüşmesine *sızıcılışma* denir. Bu ses olayında açıklık bakımından benzeşmeye sebep olan durum en az çaba harcama isteği, bu benzeşmenin engelsiz söylemeye imkân tanınması ve komşu seslerin etkisidir (Coşkun, 2010, s.97). Söz ortasında gerçekleşen *-ç-/-ş-* değişmesi, Karadeniz Bölgesi ağzlarının en dikkat çeken özelliklerinden olup Kıpçak Türkçesi özelliği olarak değerlendirilir (Demir, 2006, s.245). Bu özellik, Trabzon ve yöresi ağzlarında alıntı kelimelere de yansımıştır.

Ön Seste

k-/ç-: kağıtlarımızda(Far. OTS 705)>çâtlarımızda TYA 246; kiremit(Yun. TBKS 694)>çiremit TYA 246; külfet(Ar. OTAL 537)>çülfet TYA 246; kerter-yağ tankı- (Fr.)>çerter TYA 246

b-/v-: balyoz(Rum. TBKS 151)>varyoz YKD

İç Seste

-b-/-v-: çorba (Far. şor+ba ?)>çorva YKD

-ç-/-ş-: rençber(Far. OTS 1224)>reşber TYA 88; ilaçladım(Ar.+ OTAL 426T.)>ilaşladım TYA 245

-k-/-h-: Vakfikebir(Ar. vakıf +kebir OTAL 500)>vaĥfikebir VYA 58; akşam(Soğd.)>aĥşam VYA 58; doktor(Lat. 298)>doĥtor VYA 58; dakika(Ar. OTAL 163)>daĥka VYA 58

-g-/-c-: işgal(Ar. OTAL 465)>işçal TYA 246; asker(Ar. OTAL 44)>ascer TYA 246

2.3.1.1 Sızıcı Nöbetleşme

(*f, ğ, h, j, s, ş, v, z*) sızıcı ünsüzlerinin kendi aralarında gerçekleşen seslerin yer değiştirilmesi hadisesi, sızıcı nöbetleşmesi olarak adlandırılır. Bu ses olayına yöre ağzlarında ön, orta ve son seste alıntı kelimelerde rastlanır.

Ön Seste

ĥ-/f-: ĥurma(Far.)>furma TYA 95; ĥortum(Ar. OTAL 376)>fortum TYA 95

İç Seste

-f-/-v-: hafız (Ar. OTAL 311)>havuz YKD

-h-/-f-: ihlamur(Yun. TBKS 527)>firambul YKD

Son Seste

-z-/-s-: marazlı(Ar.+T. OTAL 581)>maresli (YKD)

2.3.2. Akıcılışma

b, g, k gibi patlayıcı ünsüzlerden biri ile *h* gırtlak ünsüzünün; *r, l, m, n, y* gibi bol sesli akıcı ünsüzlerden birine dönüşmesidir (Korkmaz, 2007, s.14). Yöre ağzlarında akıcılışma örnekleri ön ve iç seste, az görülür.

Ön Seste

b-/m-: bahane(Ar. OTAL 64)>mahana KİAT 334

v-/m-: vebal(Ar. OTAL 1141)>mebal YKD

İç Seste

-h/-y-: zahide(Ar. OTAL 1164)>zayde VYA 59

-h/-y-: şehit(Ar. OTAL 984)>şeyit YKD

2.3.2.1. Akıcı Nöbetleşme

Akıcı ünsüzlerin telaffuz noktaları birbirine yakın olduğu için bu ünsüzler zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılır ve akıcı sesler arasında nöbetleşmeler meydana gelir (Demir, 2006, s.249). Yöre ağızlarında örnekleri nadirdir.

İç Seste

-y/-l-: kalyon(İtal. TBKS 610)>kallon TYA 249

2.4. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Sürekli ünsüzlerin (*f, ğ, h, j, l, m, n, r, s, ş, v, y, z*) kendi aralarındaki değişmelerdir. Yöre ağızında, Batı kökenli kelimelerde sürekli ünsüzler arasında tespit edilebilen ses olayı örnekleri şunlardır:

Ön Seste

v-/ş-: vişne(Bul. TBKS 1622)>fişne YKD; vites(Fr. TBKS 1623)>fites YKD

h-/f-: hortum(Ar. OTAL 376)>fortum TYA 95; hurma (Far.) >furma TYA 95

l-/n-: lezzet(Ar. OTAL 551)>nezet, lisan(Ar. OTAL 552)>nisan VYA 60; iltihap(Ar. OTAL 431)>intihap YKD

r-/l-: rapor(Fr. TBKS 1304)>lapor VYA 60

v-/m-: vefat(Ar. OTAL 1143)>menfat YKD

r-/y-: rüzgar(Far. OTS 1245)>yüzgar YKD

İç Seste

-r/-l-: gurbet(Ar. OTAL 294)>ğulbet KİAT 99

-l/-r-: kalorifer(Fr. TBKS 609)>karerifer VYA 60; zelzele (Ar. OTAL 1176)>zerzele YKD

-ş-/s-: iştahım(Ar. iştihâ OTAL 466)>istâm VYA 60

-m-/n-: muşamba(Ar. muşamma' OTAL 689)>muşanba YKD

-h/-n-: meşhur(Ar. OTAL 630)>menşur YKD

Son Seste

z-/s-: patoz(Fr. TBKS 1186)>patos VYA 148

2.5. Süreksizleşme

Sürekli ünsüzlerin (*f, ğ, h, j, l, m, n, r, s, ş, v, y, z*) süreksiz ünsüzlere (*b, c, ç, d, g, k, p, t*) dönüşmesidir. Trabzon ve yöresi ağzlarında alıntı kelimelerde örnekleri azdır.

-j-/-c-: pijama(Fr. TBKS 1207)>piÇama YKD; jilet(İng.)>cilet YKD

-ğ-/-g-: eğer(Far. OTS 307)>eger VYA 60

-m-/-p-: hamsi(Yun.)>hapsi VYA 262

-h-/-k-: muhtar(Ar. OTAL 674)>muKtar TYA 268

2.6. Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Sürekli ünsüz seslerinin (*b, c, ç, d, g, k, p, t*) kendi aralarındaki değişmeleridir. Yöre ağzlarında tek alıntı kelime tespit edildi.

-d-/-k-: beddua(Far.+Ar. OTS 117)>bekdúa VYA 61

2.7. Ünsüz Benzeşmesi

Benzeşme, uzak veya yakın komşu ünsüzlerin; ağız yolu, burun yolu, tonluluk, tonsuzluk, patlayıcılık, sızıcılık, akıcılık, boğumlanma yerleri bakımından birbirlerine benzemeleri neticesinde oluşur (Coşkun, 2010, s.94).

2.7.1. Tam Benzeşme

İlk ünsüzün kendinden sonra gelen ünsüzü tam manasıyla kendisine benzetmesidir (Demir, 2006, s.252).

-ly-/-ll-: fasülye(Yun. TBKS 374)>fasulla TYA 252

-mb-/-mm-: peygamber(Far. OTS 1194)>peygammer TYA 252

2.7.2. Gerileyici Benzeşme

Gerileyici benzeşme, sonraki ünsüzün önce gelen ünsüzü kendisine benzetmesiyle oluşur.

-rl-/-ll-: muhacirlik(Ar. OTAL 665+T.)>muğacılılık TYA 253; mezarlık(Ar. OTAL 640+T.)>mezellik TYA 253

-hç-/-çç-: bahçende(Far. bâğ+çe OTS 100)>baççanda TYA 253

-ht-/-dd-: ihtimal(Ar. OTAL 419)>iddimal TYA 253

-ğk->-kk-: sabahtan(Ar. OTAL 904)>sabattan TYA 253; tahta(Far. OTS 1423)>tatta TYA 253

2.8. Ünsüz Düşmesi

Sözcük içinde (bir ünsüzden önce), sözcük sonunda veya kaynaşma olayı ile iç seste (*r, n, l, f*) gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler ile (*y, g, ğ, k, h*) gibi ünlüleşme ve sızıcılaşarak erime özelliği

taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayıdır (Korkmaz, 2007, s.231). Dilin söyleyişi kolaylaştırma ve daha az enerji yasağı gereğı, Türkiye Türkçesi ağızlarında ünsüz düşmesine sıkça rastlanır.

Ön Seste

h-/Ø: hoparlör(Fr. TBKS 518)>aporlo/apolyo YKD

İç Seste

-v-/Ø: mevsim(Ar. OTAL 636)>mësim TYA 258, yevmiye(Ar. OTAL 1161)>yömiye TYA 258

-y-/Ø: eyyam(Ar. OTAL 244)>ayam VYA

-ğ-/Ø: ğ sesi iç seste düşme eğilimlidir. Bazen bu ses düştükten sonra çevresindeki ünlüler, uzun söylenir (Demir, 2006, s.253). Bu ses hadisesi doğal olarak Trabzon ve yöresi ağızlarında, alıntı kelimelerde de sıklıkla görülür: muhafazalı(Ar.)>mâfazalı TYA 256; lahana(Yun. TBKS 871)>lâna TYA 256; tezgaha(Far. dest+gâh?)>tezgâ TYA 256; meşhur(Ar. OTAL 630)>meşur TYA 256; mahsul(Ar.)>mâsül VYA 173

-l-/Ø: malzeme(Ar. OTAL 578)>mâzeme TYA 257

-r-/Ø: ejderha(Far.?)>azdaha YKD

-n-/Ø: piriç(Far. ?)>piriç YKD; rençber(Far. OTS 1224)>reşber YKD; nalbant(Far. OTS 1111)>nalpat TYA 257

-m-/Ø: mağalle(Ar. OTAL 564)>mâlle TYA 171

-ğ-/Ø: fotoğraf (İng. TBKS 429) >fotoraf/foturaf VYA 131

Son Seste

-t-/Ø: çift (Far.?) >çif YKD; serbest(Far. OTS 1302)>selbeş; abdest(Far. OTS 4)>aptes YKD; post(Far. OTS 1200)>pos YKD; dürüst(Far. OTS 290)>dürüs YKD; rastlar(Far. OTS 1214)>iraslar TYA 258

-h-/Ø: iflah(Ar. OTAL 411)>ifla YKD; meth(Ar. medh OTAL 598)>met YKD; esahh(Ar. esahh OTAL 239)>esa VYA 66; tamah(Ar. tama' OTAL 1030)>tama VYA 66

2.9.Ünsüz İkizleşmesi

İç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin boğumlanmaları esnasında ortaya çıkan ikiz ünsüz, bu ses olayını meydana getirir. Söyleyen kişinin vurgu ve tonlamasının da ünsüz ikizleşmesine katkısı vardır. Trabzon ve yöresi ağızlarında alıntı kelimelerde ünsüz ikizleşmesi mevcuttur.

-p/-pp-: depo(Fr. TBKS 276)>deppo YKD

-t/-tt-: kasten(Ar. OTAL 494)>kasittan YKD; zaten(Ar. OTAL 1169)>zatten TYA 259

-l/-ll-: hile(Ar. OTAL 370)>hille YKD; milyon(Fr. TBKS 1003)>millon TÇA 70; külah(Far. OTS 772)>küllâh TÇA 128; külah(Far.)>küllâh TÇA 63; jilet(İng. 589)>cillet TÇA 63

-s/-ss-: kestane(Yun. TBKS 684)>kessene TÇA 127

2.10.Ünsüz Tekleşmesi

Yapısında ikiz ünsüz bulunduran kelimelerdeki ikiz ünlüden birinin düşmesi ve tek bir ünsüze dönüşmesi, ünsüz tekleşmesine sebep olur. Bu ses olayı, Trabzon yöresinde Arapça kökenli kelimelerde görülür.

-kk-/-k-: dükkan(Ar. OTAL 193)>tükán TYA 260

-zz-/-z-: lezzet(Ar. OTAL 551)>lezet YKD

-ss-/-s-: müteessir(Ar. OTAL 764)>mútesir YKD; essah(Ar. esahh OTAL 230)>esa VYA, 66

-yy-/-y-: müyesser(Ar. OTAL 790)>miyaser YKD

-vv-/-v-: evvel(Ar. OTAL 243)>evel TYA 260; müzevvir(Ar. OTAL 792)>müzevir YKD; havva(Ar. OTAL 345)>hava VYA 262

2.11.Göçüşme

Göçüşme, bir söz içindeki iki ses biriminin göçüşmesi yani yer değiştirmesidir. Nöbetleşme veya ögelerinin sıralanışı olarak da tanımlanan bu ses olayı Türkçede daha çok diş dudak ç, s, d, t, z, ş, v, f, n, y sesleri ve özellikle r, l akıcı ünsüzü taşıyan sözlerde görülür (Karaağaç, 2010, s. 77). Göçüşme, telaffuzu kolaylaştırmak için gerçekleşen söz olayıdır (Coşkun, 2010, s.103). Bu ses olayı, *yakın* ve *uzak göçüşme* olarak ikiye ayrılır. Trabzon yöresi ağızlarında, özellikle I. grubu temsil eden Çepni ağızlarında yakın ve uzak göçüşme, söylenmesi zor olan alıntı kelimelerde görülür.

2.11.1.Yakın Göçüşme

-zr-/-rz-: azrail(İbr.?)>erzâil YKD

-hv-/-vh-: kahve(Ar. OTAL 482)>kâvhe KİAT 342

-şr-/-rş-: maşrapa(Ar. mişrebe OTAL 653)>merşebe YKD

-ry-/-yr-: ceryan(Ar. OTAL 135)>ceyran YKD

-br- /-rb-: cebren(Ar. OTAL 128)>cerben TÇA 71

-cr- /-rc-: tecrübe(Ar. OTAL 1052)>tercübe TÇA 71

-vr- / -rv-: avrat(Ar. OTAL 54)>arvat TÇA 71

2.11.2. Uzak Göçüşme

-y.-r-/-r.-y-: ziyaret(Ar. OTAL 1190)>zirayet TÇA 72

l.-n-/-n.-l-: lanet(Ar. OTAL 542)>nalet YKD

-l.-r-/-r.-l-: şalter(Alm. TBKS 1463)>şartel YKD

-v.-k-/-k.-v-: avukat(Fr. TBKS 138)>akuvat YKD

2.12. Yarı Ünlüleşme

Yarı ünlüleşme, sürekli ünsüzlerin ya da sürekli olmayıp süreklileşmiş ünsüzlerin yarı ünlü olarak adlandırılan seslere yerini bırakmasıdır (Doğru, 2019, s. 140). Bugünkü Türkiye Türkçesinde yarı ünlüler *y, v* ve *ğ*'dir (Karaağaç, 2010, s. 103).

-h/-y-: ehil(Ar. OTAL 209)>eyil YKD; mühendis(Ar. OTAL 714)>miyendis YKD

-k/-ğ-: lakab (Ar. OTAL 541)>lağop YKD

2.13. Hece Düşmesi

Bir sözcükte yer alan bir ya da daha fazla hecenin çeşitli etki ve sebeplerle kaybolması şeklinde ortaya çıkan ses olayıdır (Doğru, 2019, s.146).

Dümbelek+düdük (Far.+ OTS 288 T.)>dambadüduk YKD; müteahhit(Ar. OTAL 758)>mütât VYA 268; hıdırellez(Ar.)>hıdılez/hıdrelez/hıtrelez VYA 262

2.14. Çoklu Kullanım

Bir kelimenin aynı dil çevresinde aynı anlamı ya da küçük farklılıklarla benzer anlamı ifade eden iki veya daha fazla biçiminin kullanılmasına denir (Doğru, 2019, s.140). Yöre ağızlarında yöre özellikleri ve kişiden kaynaklı çoklu kullanım örnekleri mevcuttur: hıdırellez(Ar.)>hıdılez/hıdrelez/hıtrelez VYA 262; hafız(Ar.)>havız VYA 55/ havuz YKD; fotoğraf (İng. TBKS 429) >fotoraf/foturaf VYA 131; hoparlör(Fr. TBKS 518)>aporlo/apolyo YKD; meşhur(Ar. OTAL 630)>menşür TYA 174/ meşur TYA 256.

2.15. Grup Düşmesi

Bu ses olayı, bir sözcükte yer alan bir ünlü ve bir ünsüzün çeşitli sebeplerle söyleyişten düşmesiyle oluşur (Doğru, 2019, s.145). Bu ses olayı yöre ağızında az sayıda alıntı kelimedede görülür:

pantolon(Fr. TBKS 1148)>pontul YKD ; vallahi(Ar. OTAL 1136)>vollâ VYA 274; anjiyo(Yun. TBKS)>anju VYA 253

2.16. Bozulma

Türkçenin telaffuzuna aykırı yabancı kaynaklı kelimelerin ağızlardaki konuşma alanı veya kişiye bağlı sebeplerle mevcut seslerinde birtakım değişiklikler meydana gelir (Gülsevin, 2002, s.78). Bozulma adı verilen bu ses olayı, Trabzon yöresi ve ağızlarında, az sayıda alıntı kelimedede tespit edildi:

kuvüz(Fr. TBKS 838)>güveç YKD; firdevs (Ar. OTAL 268)>firitöz YKD; katarakt(Fr. TBKS 673)>katalik VYA 264; kuaför(Fr. TBKS 818)>konför YKD.

Sonuç

Trabzon yöresi ve ağızındaki alıntı kelimelerde ses olaylarını içeren bu çalışmada öne çıkan değerlendirmeler, şu şekilde belirlenmiştir:

Trabzon ve Yöresi Ağızlarındaki Alıntı Kelimelerde Görülen Ses Olayları

1. Trabzon yöresi ağızlarındaki alıntı kelimelerde, uzun ünlülerin ortaya çıkmasında iki etken ön plandadır: Temel sebep *h* sesinin düşmesidir. *yetimhaneye* (Ar.+Far.)>*yetimāneye* VYA 25; *muhafazalı*(Ar.)>*māfazalı* TYA 130; *bahşiş*(Far.)>*bāşiş* TYA 130; *pahalı*(Far.)>*pālı* TYA 130; *iflah*(Ar.)>*iflā* YKD. *ıslah*(Ar.)>*islā* YKD. İkinci sebep ise içinde *h* sesi barındıran hecelerin düşme eğilimi göstermesi ve bu kaynaşmadan doğan uzun ünlüdür. *iştahım* (Ar.)>*iştām* VYA 28; *zihin*>*zín* VYA 28; *bahane*(Far.)>*māna* YKD.

2. Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik özelliklerinden biri olan yuvarlak ünlü taşıyan ekler, Trabzon yöresi ağızlarının da temel özelliklerindedir. Eklerin yuvarlak ünlü barındırma özelliğinin etkisi yöre ağızlarındaki alıntı kelimelere de sirayet etmiş ve bu durum, alıntı kelimelerde düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırılık oluşturmuştur: *ahırın*(Far.)>*āhırun* TÇA 52; *sandığıını*(Ar.)>*sandūğünü* TÇA 52. Ayrıca dudak ünsüzleri *v* ve *m*'nin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle de bazı alıntı kelimelerde, düzlük yuvarlaklık uyumu bozulmuştur: *temyiz*(Ar.)>*temüz* TYA 185; *devir*(Ar.)>*devür* TYA 185.

3. *ç, f, h, k, p, s, ş, t* ötümsüz ünsüzlerinin ötümlü karşılıklarına yerini bırakması olarak tanımlanan ötümlüleşme, Trabzon yöresi ve ağızlarında alıntı kelimelerde; iç, orta ve son seste tespit edildi. Ayrıca Kıpçak etkisiyle iç seste ötümlüleşme, çok sayıda alıntı kelimeye de yansımıştır: *çeyiz*(Ar.)>*ceyiz* VYA 54; *platin*(Fr.)>*biladin* YKD; *protez*(Fr.)>*bırodez* YKD; *bahçeye*(Far. *bâğ+çe*)>*baççiye* TYA 242; *ihtimal*(Ar.)>*igTımal* VYA 142; *mahsus*(Ar.)>*magsüs* VYA 267; *muhtar*(Ar.)>*mıgtar* VYA 268; *siftah*(Ar.)>*sifde* VYA 55; *yetim*(Ar.)>*yedim* VYA 55; *beton*(Fr.)>*bedon* TYA 85; *fırtına*(Yun.)>*furduna* TYA 243; *zeytin*(Ar.)>*zeydin* TYA 243. Ötümlü ünsüzlerin karşılıkları olan *ç, f, h, k, p, s, ş, t* ötümsüz ünsüzlerine yerini bırakması olarak tanımlanan ötümsüzleşme, Doğu Türkçesinin bakiyesi olarak Trabzon yöresi ve ağızlarında güçlü şekilde temsil imkanı bulur. Yöre ağızlarında alıntı kelimelerde ön seste çokça tespit edilen bu ses olayı, kelime ortası ve sonunda da görülür: *dinamit* (Fr.)>*tenemit* YKD; *bina*(Ar.)>*pina* TYA 79; *beynamaz*(Far.+Ar.)>*peynamaz* YKD; *bizar*>*peyzar* YKD; *gurbet*(Ar.)>*kurbet* VYA 57; *garip*(Ar.)>*karip* VYA 57; *zannedersin*(Ar.+T.)>*Sanısın* YKD; *hıdırellez*(Ar.)>*hitrelez* VYA 57; *idare*(Ar.)>*itare* TYA 244; *tezkere*(Ar.)>*teskere* VYA 57 *mezheb*(Ar.)>*meseb* VYA 57; *garaj*(Fr.)>*garaş* VYA 57.

4. Yöre ağızlarındaki alıntı kelimelerde, ünsüz ikizleşmesi birçok örnekte tespit edildi: *hile*(Ar.)>*hille* YKD; *milyon*(Fr.)>*millon* TÇA 70; *külah*(Far.)>*küllah* TÇA 128; *külah*(Far.)>*küllah* TÇA 63; *jilet*(İng.)>*cillet* TÇA 63; *kasten*(Ar.)>*kasittan* YKD; *zaten*(Ar.)>*zatten* TYA 259. Yapısında ikiz ünsüz barındıran Arapça alıntı kelimelerin yöre ağzında kullanımlarında, yapısındaki ikiz ünsüzden birinin düşmesiyle ünsüz tekleşmesi olayı görülür: *dükkân*(Ar.)>*tükân* TYA 260; *lezzet*(Ar.)>*lezet* YKD; *müteessir*(Ar.)>*mütesir* YKD; *essah*(Ar.)>*esa* VYA 66; *evvel*(Ar.)>*evel* TYA 260; *müzevir*(Ar.)>*müzevir* YKD; *havva*(Ar.)>*hava* VYA 262.

5. Göçüşme, telaffuzu kolaylaştırmak için gerçekleşen ses olayıdır. Trabzon yöresi ağızlarında, özellikle I. grubu temsil eden Çepni Ağızlarında yakın ve uzak göçüşme söylenmesi zor olan alıntı kelimelerde görülür: *maşrapa*(Ar.)>*merşebe* YKD; *ceryan*(Ar.)>*ceyran* YKD; *avukat*(Fr.)>*akuvat* YKD; *ziyaret*(Ar.)>*zirayet* TÇA 72; *tecrübe*(Ar.)>*tercübe* TÇA 71.

6. Yöre ağızlarında, yöre özellikleri ve kişiden kaynaklı *çoklu kullanım* örnekleri mevcuttur: *hıdırellez*(Ar.)>*hıdılez/hıdrelez/hitrelez* VYA 262; *hafız*(Ar.)>*havız* VYA 55/ *havuz* YKD; *fotoğraf* (İng.) >*fotoraf/foturaf* VYA 131; *hoparlör*(Fr.)>*aporlo/apolyo* YKD; *meşhur*(Ar.)>*meşür* TYA 174/ *meşur* TYA 256.

7. Yöre ağızlarında, az sayıda alıntı kelime söyleyiş sırasında bir ünlü ve bir ünsüzün düşmesiyle meydana gelen *grup düşmesi* tespit edildi: *pantolon(Fr.)>pontul YKD ; val-lahi(Ar.)>vollā VYA 274; anjiyo(Yun.)>anju VYA 253.*

8. Bozulma adı verilen bu ses olayı, Trabzon yöresi ve ağızlarında, az sayıda alıntı kelime tespit edildi: *kuvüz(Fr.)>güveç YKD; firdevs (Ar.)>firitöz YKD; katarakt(Fr.)>katalik VYA 264; kuaför(Fr.)>konför YKD.*

9. İncelenen alıntı kelimelerden 137'si Arapça; 43'ü Farsça; 29'u Fransızca; 21'i Yunanca; 7'si İtalyanca; 6'sı İngilizce; 3'ü Arapça+Farsça; 3'ü Latince, Rumca, Almanca ve 1'i Soğdça ve Bulgarca kökenlidir.

Çeviri Yazı İşaretleri ve Kısaltmalar

ā	kalın, düz, geniş, normal a'dan uzun ünlü
á	yarı kalın, düz, geniş, a ile e arası ünlü
ē	ince, düz, geniş, normal e'den uzun ünlü
é	kapalı e, e ile i arası ünlü
í	kalın, düz, dar, normal i'den uzun ünlü
î	kalın, düz, dar, normal i den kısa ünlü
ō	yuvarlak, geniş, kalın, normal o'dan uzun ünlü
ú	yarı kalın, yuvarlak, dar, u ile ü arası ünlü
ű	yarı kalın, yuvarlak, dar, normal u'dan çok kısa süreli arka dil ünlüsü (Erten, 2020, s.36)
ć	c ile g arası ötümsüz dil ucu ünsüzü
č	yarı kapantılı ötümsüz dil ucu ünsüzü
č	yarı ötümlü, patlayıcı, c ile ç arası ünsüz
ħ	ötümsüz, sızıcı, art damak ünsüzü
ğ	düşmek üzere olan ğ ünsüzü
ġ	patlamalı, ötümlü art damak ünsüzü
ķ	patlamalı, ötümsüz art damak ünsüzü
K	yarı ötümlü, patlayıcı k ile g arası ön damak ünsüzü
S	yarı ötümlü, sızıcı, s ile z arası asıl diş ünsüzü
Ş	normalden daha vurgulu söylenen ünsüz, yarı tonlu, ş ile j arası
Ø	düşen ses
BFTS	Büyük Farsça-Türkçe Sözlük
KİAT	Kuzeydoğu İlleri Ağızlarından Toplamalar
TBS	Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü
TÇA	Trabzon Çepni Ağızı

TYA	Trabzon Yöresi Ağızları
OTAL	Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük
OTS	Osmanlı Türkçesi Sözlüğü
VYA	Vakıfkebir ve Yöresi Ağızları
YKD	Yazarın Kendi Derlemesi

KAYNAKÇA

- AKALIN, Ş. H. (2018). *Diller Arası Etkileşim ve Türkçe*. (Ed. M. Macit ve S. Cavkaytar). *Türk Dili I* içinde (s. 188-207). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- AKSAN, D. (1977). *Köktürkçeden Bugüne Türkçede Ödünçlemeler Üzerine Bir Sözcük İstatistiği Araştırması*. *Türk Dili*. 36 (313). 344-347.
- BRENDEMEON, B. (2010). *Söz Varlığı Seviyesindeki Ödünçleme ile İlgili Bazı Düşünceler*. Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl Konulu III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu. 161-165.
- CAFEROĞLU, A. (1994). Kuzeydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÇOŞKUN, M. V. (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi*. 2. Baskı. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- DEMİR, N. (2006). *Trabzon ve Yöresi Ağızları*. (3 Cilt). Ankara: Gazi Kitabevi.
- DEMİRCAN, Ö. (2001). *Türkçenin Ses Dizimi*. İstanbul: Der Yayınevi.
- DEVELLİOĞLU, F. (2003). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- DOĞRU, F. (2019). *Ses Değişmeleri*. (Türkiye Türkçesi I, Ses Bilgisi, Ed. E. Boz). Ankara: Gazi Kitabevi. 105-155.
- EKER, S. (2021). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları. 147.
- ERCİLASUN, A. (1999). *Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri. Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERTEN, İ. (2020). *Trabzon Çepni Ağzı (Ses Bilgisi-Sözlük-Metin)*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
- GÜLSEVİN, G. (2002). *Uşak İli Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- JOHANSON, L. (2021). *Turkic*. Cambridge: Cambridge University Press.
- KANAR, M. (2003). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul:Derin Yayınları.
- KANAR, M. (2016). *Büyük Farsça-Türkçe Sözlük*. Ankara: Say Yayınları.
- KARACA, V. İ. (2012). *Türkiye Türkçesindeki Alıntı Sözlüklerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bir İnceleme*. *Turkish Studies*. Volume 7/4: 2063.
- KARAAĞAÇ, G. (1997). *Alıntı Kelimeler Üzerine Düşünceler*. *Türk Dili*. (552). 499-511.

- KARAAĞAÇ, G. (2009). *Dil, Tarih ve İnsan*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- KARAAĞAÇ, G. (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- KARAAĞAÇ, G. (2017). *Türkçe Üzerine Yazılar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARAHAN, L. (2011). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KILIÇ, G. (2023). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati'nde Alıntı Sözcükler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
- KORKMAZ, Z. (2007). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, (3. Baskı)
- SAYGIN AKBAŞAK, H. (2020). *Yunancadan Türkçeye Geçmiş Alıntı Sözcüklerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bir İnceleme*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- STACHOWSKI, M. (2011). *Etimoloji*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- TEKİN, T. (2013). *Makaleler 2-Tarihî Türk Yazı Dilleri*. (Haz. E. Yılmaz ve N. Demir). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TIETZE, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati. I-VIII. 2. Baskı*. (Ed. E. Yılmaz ve N. Demir). Ankara: TÜBA.
- Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü*. (2019). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TOSUN, T. (2019). *Vakfıkebir ve Yöresi Ağızları*. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TZİTZİLİS, C. (1987). *Griechische Lehnwörter im Türkischen (mit besonderer Berücksichtigung der anatolischen Dialekte)*. Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften. (= Schriften der Balkankommission – Linguistische Abteilung 33.)
- ÖNER, M. (1998). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Türk Dil Kurumu Yayınları.
- VURAL vd. (2011). *Ses ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Human beings have communicated with each other in different places and times in social life and shared their knowledge and products as a result of this communication. Language, the most important element of communication, is a living entity that systematically manages this process and provides material for spoken and written language.

Today, like all people, all cultures, languages are interactive and therefore hybrid. Every language has been influenced by each other to a greater or lesser extent and has exchanged words with each other as a result. Today, we know from studies conducted by various researchers that even the most primitive communities borrow words from neighboring languages through interaction. An object or concept taken from another society enters the receptive language in the form in which it was first encountered by the speakers of the language. For this reason, many languages have common words. For example, words such as *potato, coffee, chocolate, tomato*, etc. live in the vocabulary of many languages with differences in both spelling

and pronunciation. Throughout the history of the Turkish language, the first written text of Turkish, Köktürk Inscriptions, contains loanwords due to various interactions. Examples of these loanwords are *totok* "military governor", *bit-* "write-" from Chinese and *çintan* "sandalwood" from Sanskrit. When it comes to the Uighur period, it can be said that as the Uighurs accepted Buddhism, Manichaeism and many other religions and beliefs, the religious terminology and vocabulary of these religions passed from Chinese, Sanskrit, Sogdian and Tohorji into Turkish. While the number of loanwords was considerably low in the period characterized as Old Anatolian Turkish, a large number of words from various languages, especially Arabic and Persian, entered Turkish in the Ottoman Turkish period, which was the continuation of this period. Ottoman Turkish, which contains the divan literature under the great influence of Arabic and Persian, meets the new literature inspired by western literature in the last period under the influence of Westernization. In this period, many words from western languages, especially French, entered Turkish. In fact, nearly as many French words entered Turkish in less than 100 years as the words borrowed from Arabic and Persian in 1000 years. Karaca, in his article based on the 10th edition of the Turkish Dictionary prepared by TDK in 2005, he gives the total number of loanwords in Turkish as 15,333 and shows graphically that this ratio corresponds to 24.02% of the 48,485 words of Turkish origin. In addition, the author analyzes the sound events in loanwords limited to eastern languages, and detects at least one sound event in 8,569 of these words when they are transferred to Turkish, while he does not detect any sound event in 422 of them.

The dialects of Trabzon region are divided into two main dialect regions in the Northeast Dialects group: 1st dialect region including Beşikdüzü and Şalpazarı, which are the continuation of *Ordu* and *Giresun dialects* and under the influence of *Çepni dialect*, and 2nd dialect region including other regions within Trabzon province. These main groups are also evaluated in sub-groups within themselves. Trabzon dialects are closed to change and interaction due to their characteristics such as having a relatively closed area in terms of geography and receiving migration from outside and other regions for many years, but they are in contact with the mainstream language with the interaction brought about by educational opportunities and close relations with the center. For this reason, the dialects of the Black Sea Region and Trabzon region in particular are privileged in terms of their characteristics.

The evaluations that stand out in this study, which includes sound events in loanwords in Trabzon region and dialect, are presented below:

1. Two factors are at the forefront in the emergence of long vowels in loanwords in the dialects of Trabzon region: The main reason for the occurrence of long vowels in loanwords is the fall of the *h* sound. *yetimhaneye* (Ar.+Far.)>*yetimāneye* VYA 25; *muhafazalı* (Ar.)>*māfazalı* TYA 130; *bahşiş* (Far.)>*bāşiş* TYA 130; *pahalı* (Far.)>*pālı* TYA 130; *iflah* (Ar.)>*iflā* YKD. *ıslah* (Ar.)>*islā* YKD. The second reason is the tendency of syllables containing the *h* sound to fuse and the long vowel resulting from this fusion. *iştahım* (Ar.)>*iştām* VYA 28; *zihin*>*zīn* VYA 28; *bahane* (Far.)>*māna* YKD.

2. Suffixes with round vowels, one of the characteristic features of Old Anatolian Turkish, are also one of the main features of the dialects of Trabzon region. The effect of the round vowel-bearing feature of affixes has also spread to the loanwords in the dialects of the region, and this situation has created a violation of the flatness-roundness harmony in loanwords: *ahırın* (Far.)>*āhırun* TÇA 52; *sandığıını* (Ar.)>*sandūğünü* TÇA 52. In addition, the flatness-roundness

harmony has been disrupted in some loanwords by the effect of lip consonants *v* and *m*: *temyiz* (Ar.)>*temüz* TYA 185; *devir* (Ar.)>*devür* TYA 185.

3. Estrumization, which is defined as the replacement of the consonants *ç, f, h, k, p, s, s, sh, t* by their voiced counterparts, was detected at the beginning, middle and end of the words in Trabzon region and dialects. In addition, with the influence of Kipchak influence, euphonization is reflected in many loanwords: *çeyiz* (Ar.)>*ceyiz* VYA 54; *platinum* (Fr.)>*biladin* YKD; *prosthesis* (Fr.)>*birodez* YKD; *garden*(Fr.)>*baçÇiye* TYA 242; *possibility*(Ar.)>*igTimal* VYA 142; *mahsus*(Ar.)>*magsüs* VYA 267; *muhtar*(Ar.)>*mıgıtar* VYA 268; *siftah*(Ar.)>*sifde* VYA 55; *yetim*(Ar.)>*yedim* VYA 55; *beton*(Fr.)>*bedon* TYA 85; *firtına*(Yun.)>*furduna* TYA 243; *zeytin*(Ar.)>*zeydin* TYA 243. Estruization, which is defined as the replacement of euphonious consonants by their corresponding consonants such as *ç, f, h, k, p, s, s, t*, finds a strong representation in Trabzon region and dialects as a remnant of Eastern Turkish. In the dialects of the region, this sound phenomenon, which is frequently detected at the beginning of the word in loanwords, is also seen in the middle and end of the word: *dinamit* (Fr.)>*tenemit* YKD; *bina* (Ar.)>*pina* TYA 79; *beynamaz* (Far.+Ar.)>*peynamaz* YKD; *bizar*>*peyzar* YKD; *gurbet* (Ar.)>*kurbet* VYA 57; *garip*(Ar.)>*karip* VYA 57; *zannedersin*(Ar.+T.)>*Sanısın* YKD; *hidirellez*(Ar.)>*hitrelez* VYA 57; *idare*(Ar.)>*itare* TYA 244; *tezkere*(Ar.)>*teskere* VYA 57 *mezheb*(Ar.)>*meseb* VYA 57; *garaj*(Fr.)>*garaş* VYA 57.

4. Consonant geminations in loanwords in local dialects were detected in many cases: *hile* (Ar.)>*hulle* YKD; *million* (Fr.)>*millon* TÇA 70; *cone* (Far.)>*küllah* TÇA 128; *cone* (Far.)>*küllah* TÇA 63; *jilet* (Eng.)>*cillet* TÇA 63; *kasten* (Ar.)>*kasittan* YKD; *already* (Ar.)>*zatten* TYA 259. In the local dialectal use of Arabic loanwords that contain a twin consonant in their structure, consonant singularization is observed when one of the twin consonants falls: *dükkân* (Ar.)>*tükân* TYA 260; *flavor*(Ar.)>*lezet* YKD; *müteessir*(Ar.)>*mütesir* YKD; *essah*(Ar.)>*esa* VYA 66; *evvel*(Ar.)>*evel* TYA 260; *müzevir*(Ar.)>*müzevir* YKD; *havva*(Ar.)>*hava* VYA 262.

5. Collocation is a word event that occurs to facilitate pronunciation. In the dialects of Trabzon region, especially in Çepni Dialects representing Group I, near and far collocation is seen in loanwords that are difficult to pronounce: *maşrapa* (Ar.)>*merşebe* YKD; *ceryan* (Ar.)>*ceyran* YKD; *avukat* (Fr.)>*akuvat* YKD; *ziyaret* (Ar.)>*zirayet* TÇA 72; *tecrübe* (Ar.)>*tercübe* TÇA 71.

6. In local dialects, there are examples of multiple usages due to local characteristics and person: *hidirellez* (Ar.)>*hidilez/hidrelez/hitrelez* VYA 262; *hafız* (Ar.)>*havız* VYA 55/ *pool* YKD; *photo* (Eng.)>*fotoraf/foturaf* VYA 131; *speaker* (Fr.)>*aporlo/apolyo* YKD; *meşhur* (Ar.)>*menşür* TYA 174/ *meşur* TYA 256.

7. In a small number of loanwords in the dialects of the region, a group fall, which occurs when a vowel and a consonant fall during utterance, was detected: *pants* (Fr.)>*pontul* YKD; *vallahi* (Ar.)>*vollâ* VYA 274; *anjiyo* (Yun.)>*anju* VYA 253.

8. This phonological phenomenon called decay was detected in a small number of loanwords in Trabzon region and dialects: *kuvüz* (Fr.)>*güveç* YKD; *firdevs* (Ar.)>*firitöz* YKD; *cataract* (Fr.)>*katalik* VYA 264; *kuaför* (Fr.)>*konför* YKD.

9. Of the analyzed loanwords, 137 are Arabic; 43 are Persian; 29 are French; 21 are Greek; 7 are Italian; 6 are English; 3 are Arabic+Persian; 2 are Latin, Greek and German respectively; and 1 is Sogdian and Bulgarian respectively.